

Його дід був особистим ворогом Леніна

Віктор ЦВІЛІХОВСЬКИЙ
для «Урядового кур'єра»



Глухівський міський голова на Сумщині Мішель Терещенко з усмішкою знімає з шиї демонтованого Ілліча прив'язаний український прапор. На постаменті фарбою написано «кат». Наприкінці минулого року ці фото і відео бачила вся Україна. Буденний епізод декомунізації з поваленням чергового Леніна? Не зовсім так. За дійством прихована серйозна історична таємниця, й усмішка на обличчі міського голови, що змінив французьке громадянство на українське, не випадкова.

Для Мішеля Терещенка відійшла в минуле епоха тривалістю століття: колись його рід промисловців і меценатів більшовики обізвали кровопивцями. А рік тому це стверджували ще не заборонені комуністи. На ініціативу пана Мішеля прибрати з міста більшовицького ідола на їхньому сайті з'явилась інформація за підписом голови фракції КПУ у Глухівській райраді: «Мішель Терещенко — нащадок капіталістів, які у дореволюційний період були одними з найбагатших людей не тільки на Глухівщині, а й в Україні. Їхнє багатство накопичувалося за рахунок жорстокої експлуатації трудящих. Тому я не згоден з М. Терещенком у тому, що Ленін змусив його сім'ю залишити Україну. Терещенки, як і інші експлуататори, тікали від тих, кого гнобили, кого довели до такого стану, що народ узявся до зброї і зробив революцію 1917 року, виграв громадянську війну, встановивши радянську владу».

Якось дріб'язково комуністи оцінили статки Терещенків, бо тих вважали однією з найбагатших родин усієї Російської імперії й навіть світу. Про це йдеться у книжці Мішеля Терещенка «Перший олігарх. Михайло Іванович Терещенко (1886—1956)», у якій автор зазначив: «Надзвичайна історія життя мого діда, як її розповіла б мені моя бабуся». Драматична розповідь заслуговує на пригодницький фільм.

Дід Глухівського міського голови 31-річним був не тільки власником колосальних статків, а й депутатом Держдуми Росії, наймолодшим міністром Тимчасового уряду: спершу фінансів, а згодом — закордонних справ. З уродженцем Києва вважали за честь дружити не тільки митці Федір Шаляпін, Анна Павлова, Олександр Блок, а й найпривітніші люди світу, серед яких Ротшильди

Олександр Керенський утік нібито по підкріпленню. А ввечері Михайло Терещенко як голова зборів урочисто відкрив останнє засідання цього уряду. Після взяття Зимового палацу він зазнав знущань від революційного натовпу. Його кохана французька Маргарит, що спостерігала через мансардове віконце (Михайло Іванович вважав, що у Зимовому їй буде безпечніше), від побаченого втратила дитину, яку виношувала. Вона лежала непритомною в калюжі крові, але бунтівники, що грабували, пиячили і гвалтували прислужниць, не чіпали її: думали, що мертва.

Михайла Терещенка ув'язнили. На відміну від інших міністрів, його не очікувало помилування. Мати Єлизавета домогалася звільнення сина з Петропавлівської фортеці через послів США, Англії й Франції, витратила понад 100 тисяч рублів, але марно. А Маргарит добилася зустрічі з Леніним. Її доводи, що Терещенки не були експлуататорами, а навпаки, шанували родинний девіз «Прагнення до суспільної користі» (80% заробленого тратили на добродійність та соціальні проекти), не зворушили Ілліча.

І Маргарит запропонувала вождєві подарований коханим синій алмаз в обмін на його свободу. «Ленін відмовився. Він почав істерично репетувати, що робітничо-селянська революція не продається, що Михайло Терещенко уособлює все те, що хочуть знищити більшовики: мало того що як відомий представник великої буржуазії він — це втілення капіталізму, патерналізму, експлуатації та чужої класової ідеології, а й як міністр закордонних справ перешкоджав укладенню сепаратного миру та припиненню війни, а тому він справжній «м'ясник російського народу».

Та неочікувано допомогу запропонував Троцький, що був на зустрічі. Того самого вечора він таємно вийшов на контакт, запевнивши, що «йому терміново потрібні гроші на створення «червоної робітничо-селянської армії», а тому, не маючи змоги офіційно звільнити Терещенка, допоможе йому вийти з в'язниці в обмін, звичайно ж, на унікальний камінь». Міністра одразу перевели до тюрми «Хрести», а згодом матроси вивезли його на Фінляндський вокзал і посадили в порожній вагон для худоби. Потяг ішов на північ. Замерзлого непритомного Терещенка знайшли у вагоні лапландці. Вони вилікували глибокі обмороження і допомогли колишньому олігархові дістатися норвезьких земель, де той почав життя з чистого аркуша.

Розлючений Ленін через шпигунів намагався ліквідувати Терещенка за кордоном. Річ у тім, що Михайло Іванович як міністр вів розслідування, яке доводило, що Ленін шпигун і готує переворот за німецькі гроші. Зібрав незаперечні докази, але просочування інформації в пресу від міністра юстиції Переверзева нашкодило справі: затримання агентів зірвалося, а Ленін сховався. Ілліч боявся оприлюднення документів, які Терещенко спалив у каміні Зимового палацу напередодні штурму.

Мішель Терещенко переконаний, що історія могла б бути іншою, якби його дідові таки вдалося викрити вождя більшовиків, «отже, якби зрадянство Леніна було доведено з усією очевидністю перед судом».

Утім, історії умовний спосіб не притаманний. Але через століття батьківщина Терещенків Україна таки почала звільнятися від комуністичної скверни.